

V E S T F O L D
I N T E R K O M M U N A L E
V A N N V E R K

Vestfolds vannverks historie

I n n h o l d

3	H i s t o r i e
5	S a n d e f j o r d o g S a n d a r
8	S t o k k e
10	S e m
11	T ø n s b e r g
14	N ø t t e r ø y
16	T j ø m e
18	R a m n e s o g V å l e
20	H o f
22	B o r r e
23	H o r t e n
26	H o l m e s t r a n d
28	V I V i d a g

VIV

HISTORIEN

*Historien frem til stiftelsen av Vestfold
Interkommunale Vannverk (VIV)
er lang og vi vil her gi et lite tilbakeblikk
på utviklingen i de 9 forskjellige
kommunene som er eiere av VIV.*

*Selskapet har ansvaret for vannkilder,
vannbehandling, reserveforsyning og
hovedfordeling til sine medlemmer.*

Vann har alltid vært livsnødvendig for mennesker, dyr og planter. Vi trenger vann til alt fra mat og drikke til transport og fritid. Gjennom tidene har utviklingen fra brønn til spring gitt større frihet til oss alle.

Flytende kokeri "Pelagos" skulle også ha med mange tonn ferskvann til når den satte kursen mot sydishavet.

Helt til jernbanen kom, var vannet den aller beste åre for tyngre transporter. Om sommeren var det båter, ferjer og lektere, og om vinteren gikk transporten på isen. Vinterveiene gikk alltid over vann og myrer, for da fikk en en helt flat trasé.

For båttrafikken ble det bygd brygger, noen steder også foretatt kanalisering. For å krysse et vassdrag var det vadesteder, overfartsplasser, ferjer, klopper eller bruer.

Vadestedene, som ble brukt for å få over dyrene, lå der det var grunt og ikke for mye strøm. Noen steder ble det ryddet for å få en jevnere bunn. Ved siden av vadestedet kan det ligge "hoppesteiner", som folk kunne komme over på uten å bli våte!

De som bodde langs vassdragene, hadde faste oversettingssteder. Her lå det alltid prammer og noen steder var det "ansatt" folk som rodde skolebarna til skolen eller kirkefolket til kirken. Det ble laget ferjesteder som kunne være private eller offentlige, der man kunne legge båter til kai. Folk som bodde på øyer, eller hadde jord/skog på ei øy, brukte ferje for å få hest og redskap over.

Områder med stor trafikk og vassdraget var smalt nok, ble det bygd bruer eller klopper. Kloppene var små og kun for gående. Norges lengste bru i si tid, sto ferdig i 1808 over Lågen ved Bommestad. Den var 110 meter mellom landkara og hadde 5 spenn.

Foto: Sandefjordsmuseene

Samlet utevask i baljer fra tidlig 1900-tallet.

Kran fra et kjøkken på 1950-tallet.

Før vi fikk dampmaskinen, var fossekrafta nærmest enerådende for å drive tyngre maskiner. I Vestfold, hvor det ikke er så veldig mye fossekraft, har nesten alle småfall i bekkene vært brukt til å drive sager, møller, stamper m.m. Etter hver ble det også bygd tresliperier, og seinere kraftstasjoner ved fossene. I dag er fossekrafta den suverent største kraftkilde i Norge. For å utnytte vannkrafta best mulig, ble det bygd dammer, anlagt renner eller lagd tunneler for å overføre vann fra et vassdrag til et annet. Ved gruvedrift ble vannet utnyttet som drivkraft for gruveheiser og pukkverk.

Forsyning av vann til husholdning og bedrifter var noe den enkelte måtte ordne selv. Derfor var nærheten til vann avgjørende for hvor en slo seg ned og bygde hus. Var det ikke en naturlig vannkilde, ble det gravd en brønn så nær huset som mulig. Når denne gikk tom i tørre perioder, hadde enkelte en mer sikker brønn eller ei olle noe lenger unna. Egen brønn for dyra var også ganske vanlig, så hver gård kunne derfor ha både 3 og 4 brønner. For å få innlagt vann, måtte en enten ha håndpumpe eller vannkilden måtte ligge høyere enn huset. Det ble derfor anlagt dammer eller brønner på høytliggende steder. Kvaliteten på dette vannet var så som så.

Mange hadde ikke innlagt vann, og ellers var det ofte dårlig med vann. Derfor ble klesvask, som krevde mye vann, lagt til et vann, ei elv eller en bekk i nærheten. De fleste gårdene hadde sin faste vaskeplass, hvor de varmet vann i gryten, banka klærne på fjellet og skylte dem i bekken/vannet. Hvis bekken var liten, ble det laget en kulp, kanskje med ei flat helle til å stå på.

Vann er en nødvendig forutsetning for at planter skal gro. For å sikre vannforsyninga til jordene ble det i tørre strøk gravd renner fra vannkildene fram til jordbruksarealene. Rennene kunne gå langs etter liene flere kilometer (Lom og Skjåk). De ligger der ennå.

Is var et viktig produkt før en fikk kjøleskap og andre kjøle-/fryseinnretninger. Mange gårder skar is til eget bruk, som ble oppbevart i en iskjeller. Langs kysten fra Vestfold og ned i Aust-Agder, ble det skjært store mengder is for eksport. Her ble det bygd dammer for å demme ned større områder, isrenner og ishus.

Sandefjord fikk sitt første offentlige vannforsyning i 1843, da Christen Sørensen tilbø byen sin "vanncumme" som lå mellom madam Melsoms hus og kirkegårdsmuren.

Etter dette har utviklingen gått fra Bugårdsdammen, Goksjø og til slutt Farris som vannkilder.

Foto: Sandefjordsmuseene

Sandefjordingene var ikke forvent med godt drikkevann. Vannet i byens brønner smakte og luktet av svovelvannstoff. Bare oppunder "lia", bak Bjerggata var det brønner med velsmakende ollevann. Noen f.eks Christopher Hvidt, forsynte sine hus med vann derfra, endog hadde han fontene i hagen – formodentlig noe mindre enn den som nå står på Hvidts Plass!

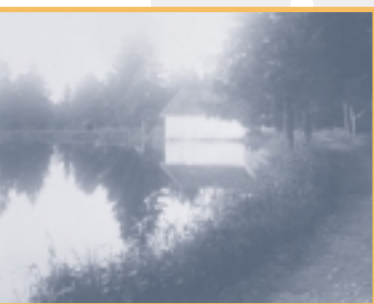
Den første sak som var oppe i formannskapsmøte i april 1837 var vannforsyningen, og formannskapet ble bemyndiget til å tegne et lån på 1000 spd, men bare 147 spd ble tegnet og hele prosjektet ble "borte". Intet skjer før i 1843 da Christen Sørensen tilbyr byen sin "vanncumme" som lå mellom madam Melsoms hus og kirkegårdsmuren, mot at brønnen ble tømret og at kommunen betalte leieavgiften på 1 spd til kirkegården. Brønnen lå som sagt mellom øverste hus i Storgaten og kirkegården, og ble gjenfylt da jernbanesporet ble ført frem her. Altså, byens første offentlige vannforsyning. Den ble mest brukt til vaskeplass, var forsynt med tegltek tak og det hørte kar og to krakker til.

Og ladestedet ble til by og byen vokste. Men vannet var like vondt og i tørkesomre var brønnen like tørr, og vaskekonene måtte vandre langt for å finne skyllevann. I 1843 og ble det besluttet å grave ytterligere tre brønner, og de tre brønnene ble koblet sammen med en ledning som gikk til hjørnet av Torvgaten og Skolegaten hvor byens første vannpost kom på plass i 1853. Ledningen og vannposten ble ingen suksess. Klage på klage på ledninger og vannpost, og det verste – det var ikke vann i posten i sommertiden.

Foto: Sandefjordsmuseene

Bugårdsdammen

Brydedammen

Løsningen ble "eksperter", det vil si folk utenfra, "Kristiania vann, vei og broleggingsvesen" ble kontaktet og løytnant Herzberg ble sendt til Sandefjord. Han gravde brønnene dypere og ledningene lengre og enda et par vannposter ble satt opp. Herzberg og hans arbeider ble ingen suksess det heller. Enda en gang ble det gravet flere brønner og flere vannposter, like lite vann. I de vanskeligste periodene ble vann solgt i bøtter!

Men nå var nok nok, nå måtte vannforsyningen ordnes koste hva det koste ville. Ingeniør Isachsen og major Klingenberg ga hver sine forslag. Isachsen mente Modalen var beste sted for et vannverk, men Klingenberg mente Bugårdsdammen var å foretrekke, et forslag som også tidligere hadde vært oppe. Bugårdsdammen ble valgt, major Klingenberg påtok seg oppdraget for kr 2000,- og hele vannverket kom på 120 000,-. I 1876 betalte kommunen ut de siste regningene, så da måtte vannverket være ferdig. En stor stund måtte det nok være for byens husmødre da de for første gang kunne skru på en kran i sitt eget kjøkken for å få rikelig og ganske sikkert vann. Det er vel å bemerke at det nok var for de få, de øvrige måtte nok pent gå til vannposten. Men etter hvert og ved århundreskiftet var ledningsnettets lagt i hele byen. Sandefjord hadde vannverk!

Men hvor lenge var alt vel?

Til å begynne med var alt glede over vannverket og det parkmessige rundt Bugårdsdammen. Folk gikk turer, oppsynsmannen solgte brus og sigarer og når også bademusikken rodde ut på dammen og spilte da var det idylliske tilstander. Men gleden varte ikke. Bugårdens eier mente seg genert av trafikken og hageanlegg ble stoppet, oppsynsmannen fikk ikke lov å selge forfriskninger, og på toppen av det hele ble dammene ved løvfallstid forurenset av et tett lag med løv. Med tungt hjerte måtte alle løvtrærne hugges.

Eieren av eiendommen nedstrøms, Virik, mente at vannverket forringet drift av hans kvern. En rettssak var følgen, kommunen tapte og ble dømt til en erstatningssum på kr 3750,- og dermed var man, bortsett fra et politisk mellomspill, ferdig med vannverkets vanskelige naboer.

Noen år senere, i ca 1912, ble tilsiget til dammen for lite, og det ble anlagt et enkelt pumpeverk i Bøbukta ved Goksjø. Pumpen som ble drevet av en lokomobil, som egentlig var en dampkjel på hjul, leverte vann i en 5" støpejernsledning opp til Raet og derfra rant vannet i åpen bekk ned til Bugårdsdammen. Hver dag ble det kjørt opp et lass kull til fyring av lokomobilen. Pumpestasjonen fikk elektrisk drift i 1921 og i 1927 ble stasjonen nedlagt. Ledningen er derimot fremdeles i bruk, først førte den vann fra en brønn på raet tilbake til Bøe, og i dag fører

samme ledningen Farrisvann. En liten historie hører med, inntaket til pumpestasjonen var en støpt kum som nok var dårlig sikret etter hvert, for en dag gikk hesten "Trygg" uti. Arne og Gunnar Bøe fikk lagt høysekker og stropper under magen på hesten, Syvertsen fra Bilsentralen kom med kranbil, heiste hesten rett opp, kjørte noen meter med hesten i krana og satte den pent ned. Hesten hang helt rolig under operasjonen forteller "guttene", hesten het nok ikke Trygg uten grunn.

Goksjø som vannforsyning

Vannforsyningen i Sandefjord var nok fremdeles litt problematisk, for når hvalfangstflåten skulle fylle ferskvann, hendte det de sendte vannbåten "Expedit" til Tønsberg for å hente vannet!

Sandar, eller Sandherred som den gang var navnet, hadde svært lite offentlig vannforsyning. I 1922 ble det slått til lyd for et samarbeide med Sandefjord, men uten resultat. Sandeherred fikk i statsråd konsesjon på 900 000m³ i året. Vann skulle pumpes fra Goksjø opp i basseng på 7000m³ i Midtås. Men siste ord var ikke sagt, ny komité i 1928 ble enige og samarbeidet var et faktum. Vannverket ble bygget og i 1932 begynte leveringen. I 1961 ble det nye høydebassenget, eller "vanntanken" som noen sa, bygget på Midtås. Meningen var at det skulle bli to bassenger, men foreløpig står det ene der!

Goksjøvannverket ble aldri det store. Pumpe- og filter kapasiteten var for liten, vannkvaliteten inne i bukta var vel aldri av det beste, og klorsmaken var ganske dominerende.

Goksjøvannverket leverte dog vann helt frem til juni 1968, når Vestfold Interkommunale Vannverk overtok forsyningsansvaret, og også i samme året som Sandefjord og Sandar ble en storkommune. Vannverket ble beholdt som reservevannverk frem til 1982, og i 1986 ble pumpestasjonen objekt for en større sprengningsøvelse for de engelske deltagerene i den store NATO manøveren Blue Fox. Goksjøvannverket var ikke mer...

Goksjø ble aldri det helt store vannforsyningsåren.

Stokke kommune var stort sett en jordbruksbygd. At et sentrum i bygden ble etablert var nok et resultat av at Vestfoldbanen, eller Grevskapsbanen som den het, åpnet Stokke jernbanestasjon i 1882.

Vannforsyningen var stort sett basert på egne brønner på gårdene og noen fellesbrønner. I sentrum kom ysteriet, og ysteriet trengte vann, og fikk sin brønn på Borges eiendom. Brønnen ble selvfølgelig kalt Ysteribrønnen. Senere kom Jacobsbrønnen på Bærefjell med leveranse til Ysteriet og andre via 3" ledning, en ledning som for øvrig leverer vann den dag i dag. Det kom også flere brønner i Stokkebyen, den mest kjente av de er vel Brannbrønnen ved Elverksgarasjen.

Andre steder i kommunen var det bygget enkle vannverk, og med tiden ble det flere. I 1890 ble Marinestasjonen på Solnes i Melsomvik etablert, og med den et eget vannverk med egne bassenger oppe i lia

Akersvannet

syd for kommunebrygga. I Arnadal ble Fossnes Landbruksskole åpnet på Fossnes gård, en stor institusjon etter den tid forhold, her var det eget vannverk. Senere, i 1906, bygde Tønsberg kommune ledning fra Grorudvannet. Fra den fikk Landbruksskolen og mange andre hus og gårder i Arnadal nå vann, samme ledningen fører Farrisvann frem til Arnadal i dag. Av andre vannverk som kan nevnes er Bogen, Melsom Landbruksskole, Ragnhildrød, Brunstad, Fossnes sentralhjem og flere. Det som er felles er at alle nå får vann via kommunal vannforsyning (VIV).

I 1940 begynte arbeidet med å bedre vannforsyningen i Stokke sentrum, det som da ble kalt Jevnaker. I 1950 kom saken opp i kommunestyret. Det første initiativ var samarbeide med Tønsberg/Nøtterøy kommunes vannverk med tilkobling på Vatninga, eller arbeide mot et eget vannverk. Etter et års tid ble det klart at et samarbeidsplanen med Tønsberg/Nøtterøy ikke ble noe av. Alternativet var da eget vannverk og Stokke kommune ble tildelt en kvote på 3000 m³/d fra Akersvannet.

Interessen var så stor at Stokkes grunneierne til Akersvann frafalt kravet om erstatning og en av grunneierne; Ole Stavnum, ga 40 000 kr til formålet. Litt av en sum i 1952!!

Det første konstituerende møtet ble holdt i 1952 og 140 andels-havere møtte opp. Avgiften var lav, men størrelsen ble bestemt av fullverditaksten på våningshuset, som var en fin måte å avverge diskusjoner på.

I 1954 kom det spørsmål om å levere vann til anlegget av Torp flyplass. Forsvarets Anleggs Direktorat (FAD) påtok seg å legge hovedledningen fra idrettsplassen og frem til Torp, og bassenget ble plassert på Kihlås. Sommeren 1954 ble det lagt hovedledning fra Akersvann til Torp og i første tiden ble det pumpet råvann til Torp via en provisorisk pumpestasjon. I 1955 - 1956 ble det bygget pumpestasjon og vannbehandlingsanlegg ved Akersvannet og basseng på Kihlås.

I 1958 ble Stokke spurt om å delta i byggingen av Vestfold Interkommunale Vannverk, men takket nei da Stokke ikke fant tiden inne. De hadde nå rimelig vann, nytt moderne vannverk, og dessuten hadde ikke Stokke så store inntekter på den tiden. Etter hvert endret situasjonen seg med større utbygging og behov for utbygging av eget vannverk. I 1972 søkte Stokke om medlemskap i VIV og fikk "ja". Stokke vannverk ble vederlagsfritt overlatt Stokke kommune samme dato som vedtaket ble fattet.

Vannverket nede på stranden i sydenden av Akersvann ble en tid holdt som reservevannverk, men ble senere bygget om til jordvanninganlegg av en gruppe interesserte bønder i Stokke.

Store forhold – her en sugeledning fra århundreskiftet.

*Før 1965 hadde Sem lite, eller nesten ingen
form for offentlig vannforsyning.*

*Utallige brønner var hovedvannkilden frem til 1975
da tilkoblingen til VIV ble gjennomført.*

Før 1965 var noen som lå langs den kjente Grorudledningen, tilkoblet denne. Disse betalte sin vannavgift til Tønsberg kommune. Dette gjaldt hovedsakelig bebyggelsen på Rygg, Semsbyen, Ås, Jarlsberg Hovedgård og senere fengselet på Berg. Semsbyen var da den største leietager med ca 100 abonnenter. Resten av befolkningen rundt Sem var forsynt fra et utall brønner, overveiende brønner boret i fjell.

Man kan nesten si at Sem hadde tradisjon for lokale vannverk fra lang tid tilbake. Til og med det store og nye Essoraffineriet hadde intensjon om å greie seg med grunnvann. Brønner ble boret for egne penger, grøftene gravde de selv, rør og fittings ble kjøpt, fått og "resirkulert". Mye av rørene som ble skiftet ut på skip og hvalbåter fant nok sin plass i grøftene i Sem og særlig i Slagen. Ofte ble også rørene lagt etter prinsippet "den korteste linje mellom to punkter er...", d.v.s. hovedledningen ble lagt fra stoppekran til stoppekran. Det kunne jo bli problemer av slikt i ettertid og noen av disse rørene fører sikkert vann den dag i dag. Sem kommune la dog ledninger i nye boligfelt når det kom på "moten", men når rørene først var lagt ble de ofte overlatt til det lokale andelsvannverket, eller at kommunen kjøpte vann fra det private vannverket og førte vannet i kommunale ledninger til forbrukers stoppekran. Noen ganske få steder kom kommunalt vann fra borehull, slik som Presterødrønningen. Presterødåsen fikk vann fra borehull på Trettepletten, men da var allerede VIV i emningen.

Sem gjorde en kjempeinnsats når Vestfold Interkommunale Vannverk begynte å ta form. Sem etablerte en utbyggingsavdeling, ansatte utbyggingssjef, stab og rørleggermester. For å få klargjort tilkoblingen ble en 35 km hovedledning med dimensjon fra 200 mm til 700 mm og 18 km med fordelingsledning lagt og koblet til ca 80 % av all bebyggelse. Det ble forhandlet om overtagelse med et utall "vannverkstyrer", hvorav noen trodde de skulle bli millionærer, noen ville gi det bort, noen var glad for å bli kvitt det og noen ville absolutt ikke ha offentlig vann! I 1975 var hovedledninger lagt, tilkoblinger gjort og forhandlinger sluttført etter en arbeidstid på 6-7 år, og de fleste var nok fornøyde – i alle fall er de det nå. Fra 1. januar 1988 ble Sem og Tønsberg slått sammen til en storkommune – Tønsberg.

Som alle andre byer, hadde Tønsberg brønner som hovedvannkilde frem til ca 1870. Med den økende befolkningen måtte byen se seg om etter andre vannkilder. Resultatet ble St. Peders olle i Stenmalen med påfølgende trekar plassert på 10-11 steder i byen.

Brønner og oller, private eller allmenne, var vanligste vannforsyning i byene frem til ca 1850-1870. Slik var det også i Tønsberg. Problemet var ofte at når tørkesommerne inntraff ble brønnene lukket for å sikre brannvann. Men noen brønner var sikrere enn andre, Foyn-olla utenfor Foyns arbeiderboliger var en av dem. Selv om brønnen var tom om kvelden, var det atter vann i olla neste dag. På den andre siden av byen var Kjelleollen et kjent sted for vannhenting og for klesvask.

Tønsberg vokste og som andre steder ble det nedsatt en komite for å se på mulighetene for å skaffe byen godt og sikrere vannforsyning. Noen alternativer ble diskutert, men St. Peders olle i Frodeåsen var den nærmeste og sikreste. Den senere så kjente Engebret Soot ble forespurt og han anordnet demninger og bassenger ved ollen. Resultatet ble en 3" treledning fra St. Peders olle i Stenmalen til store trekar plassert på 10-11 steder i byen. Dette systemet fungerte helt frem til slutten av 1872, da ble flere dammer gravet og ny 8" ledning lagt fra dammene. Dermed øket trykket og kapasiteten. De fleste av trekarene ble etterhvert fjernet. Det ble mer vanlig å legge inn vann i husa, og det ble installert offentlige betalingsposter for almuen. I årene

Foto: Torstein Dahle

Kjelleolla

som fulgte ble det bygget og forsterket flere dammer. I 1881 var det 4, og senere ble også den 5. dammen gravet ut.

Den nederste av Sootedammene (Nydammen) lå på kote 47 og rommet ca 23 000 m³, neste på 13 000 m³, Mellomdammen på 12 000 m³ og skogdammen på vel 2000 m³, og senere som sagt 5. dammen. Nedslagsfeltet var på ca 520 mål!

Foto: Sandefjordmuseet

Foto: Fylkesmuseet, Tønsberg, Mekonnen Wolday

En "kombinasjonsbrønn" fra middelalderbyens grunn.

Eksempel på gammelt vannrør som var laget av et uthult trerør.

Byen økte i folketall og vannforbruket økte, og i 1905 ble det vedtatt å bygge vannverk med kilde i Grorudvannet. Akersvann var også med i diskusjonen, men vannkvaliteten der var av slik karakter at Grorudvannet ble valgt. Ulempen som ble nevnt i forbindelse med Grorudvannet var at det var noe surt og tæret på ledningsmaterialet. Allerede i 1906 var driften i gang, Anlegget fungerte tilfredstillende i mange år, men tørkesommeren i 1921 ble en hard prøve. I 1922 ble et forslag om å slå en 348 meter tunnel gjennom Grorudåsen til Gørðalvassdraget satt ut i livet, og nedslagsfeltet økte med 1886 mål, eller nesten 2 km².

Det nevnes også at vannforbruket var oppe i 180 liter pr. person pr. døgn og med forventet øking til 250 liter pr. person pr. døgn, tall vi nok kjenner igjen. I 1917 og 1920 ble det lagt 8" ledninger over til Kaldnes, noe som økte belastningen. I 1922 ble det montert pumpe på strekningen for å øke kapasiteten, og den økte fra 1900 til 3000 m³/d. Det hjalp, men utviklingen tok igjen dette forspranget også, samtidig som det ofte var stopp i pumpeanlegget eller brudd på ledningen. Derfor måtte alltid Sootedammene holdes fulle som reserveforsyning.

I tiden som fulgte var det diskusjoner om bedring av kapasiteten, nye felter ble foreslått, ny ledning ble foreslått og antatt regning ville bli nær en million kroner. Brannkassen krevde bedre og høyere vanntrykk og det kjente "Thaulow hullet" i Frodeåsen ble påbegynt i 1922 for å bygge et høydebasseng på kote 73, i motsetning til

Sootedammene lå på kote 47. Arbeidet kom godt i gang og resultatet synes enda, men i 1923 foreslo en ny byingeniør Bang å se på samarbeide med Nøtterøy om felles vannforsyning fra Akersvann. Råvannet fra Akersvann var ikke godt, men med nye rensemetoder var Akersvann konkurransedyktig. Rensingen skulle være koagulering og tilsetning av aluminiumssulfat og kalk, filtrering og desinfisering med klor. Arbeidet begynte i 1931 og var først ferdig i 1933. Dr. Bøckmann ved Folkehelse sa i en uttalelse at rentvannet har en kvalitet som det beste i landet. Noen år senere var det neppe noen av Tønsbergs husmødre som sa seg enige i den karakteristikken!

Det gamle vannverket i Tønsberg.

Vannverket ble bygd for å levere 7000m³/d, men i 1947 ble kapasiteten øket til 14000m³/d, hvorav halvparten tilfalt Tønsberg. Med tiden ble denne kapasiteten alt for liten. I 1959 var det en stor brann i kvartalet øst for Rådhusgata, og vannmangelen var prekær. En trykkøkingspumpe ble plassert og montert like ved Speiderhytta på Teie. Den ble prøvekjørt fra tid til annen, men den ble aldri brukt, heldigvis, og i 1975 ble den fjernet.

Ett annet stort problem for fellesvannverket var sjøledningene som krysset Vestfjorden ved Munkerekka. Rørene var 4 meter lange støpejernsrør med en slags låsering over flensene, og lagt på trestativer ca en halv meter over bunnen. Rørene lakk ofte, og særlig ille var det en vinterdag i 1963 da begge ledningene var ute av drift i 5 døgn. I sprengkulde og med tykk is var det en påkjenning for dykkere i vannet og folkene oppe på isen, og arbeidet pågikk nesten døgnet rundt.

Men, tross klager på lite vann og vond smak ruslet og gikk Akersvannverket helt frem til 7. mai 1968 om morgenen, da var det nye høydebassenget i Frodeåsen fullt til randen. Den første av Tønsbergdagene med utstilling i Stenmalen var planlagt lang tid i forveien, og da måtte "dammene" være frigjorte fra vannforsyningsformål. Etter intens jobbing fra VIV's side med prøvetrykking, desinfisering og klargjøring, var Tønsberg første VIV kommune som fikk etterlengtet Farrisvann.

Jobb med sugeledningen som tar vann fra Akersvann og inn til vannverket.

"Skatteparadiset" Nøtterøy hadde stor tilflytting, så de tre bassengene på Teie, Nesbrygga og Kjøpmannskjær fra 1920 årene, var ikke nok. En prekær vannmangel var et faktum, så i 1930-årene samarbeidet Nøtterøy med Tønsberg om felles vannforsyning fra Akersvannet.

Fra tidlig 1800-tallet var Nøtterøy en bygd med spredt bebyggelse og med få sjøer eller tjern til vannforsyning, så det var mange brønner og spesielt mange gode oller. I følge Nøtterøy Historielag er det registrert hele 136 oller. Stor variasjon var det selvfølgelig, men det var vann til mennesker og dyr, til vask og matlaging. I våre dager med kjøleskap og frysebokser i hvert hus og hver leilighet, kan man tenke seg tilbake til de tider og forstå hvilken nytte disse oller og brønner også hadde for oppbevaring av melk, smør, egg og andre ømtålige matvarer i de

Teiebassenget

varme sommermåned. Oller forsvinner med drenering, rørlegging, hus- og veibygging, men det skal fremdeles eksistere en del "som fremdeles gir vann i tørre somre og i kalde vintre"

I 1920 og i årene utover ble det mer alminnelig å bore ned til grunnvannstanden og pumpe vannet opp til trykk-tanker. Tre kjente steder ble det også bygget bassenger – på Teie, på Nesbrygga og i Kjøpmannskjær.

Nøtterøy ble etter hvert kjent som et "skatteparadis", med et skattøre på 4 og 5.

Tilflyttingen økte, kommunekassa flommet ikke akkurat over,- og det gjorde ikke vannbassengene heller. Nærmest konstant vannmangel var et faktum, og de tre bassengene nevnt tidligere var et forsøk på å avhjelpe, men dog, kapasiteten var liten, pumpestasjonen på Teie ga ca. 24 m³/døgn!! I årene som kom ble vannmangelen enda mer prekær, og debattene om hvordan vannforsyningen i kommunen skulle løses kunne nok til tider bli litt skarp de politiske partier imellom. Men så endelig! I 1929 bestiller formannskapet en utredning om en løsning fra et rådgivende firma i Oslo. Et forslag kommer på bordet sent på året,

og forslaget går ut på å bygge et tilstrekkelig stort høydebasseng. Akersvannet blir sagt å være en vannkilde med tilstrekkelig kapasitet og nå begynte det å skje noe. Tønsberg er jo også i en vanskelig situasjon, og forslaget går videre til Tønsberg med forespørsel om samarbeide. Alle var innstilt på rask og effektiv løsning – men!! Diskusjoner, tolkninger, forhold til grunneiere – og kanskje noen småligheter også – gjorde at først i november 1931, 3 år senere, vedtok Nøtterøy kommune utbygging av Akersvann som felles vannforsyningsanlegg for Nøtterøy og Tønsberg. Først i mai 1933 begynte leveringen av svært dårlig vann, men i løpet av sommeren bedret det seg og som det står annet sted "rentvannet hadde nu en kvalitet som det beste i landet".

Men problemene var ikke over. Sant nok var vannforsyningen bedret, men etter hvert brukte nok Tønsberg mer enn sin del av leveransen. Kapasiteten var på 7000m³/døgn, med halvparten til hver kommune. At Tønsberg brukte mer gikk ikke helt ubemerket hen, og det gikk en del skarpe "noter" mellom ordfører Syse og rådmann Rørholt. I 1947 ble vannverket bygget om for å øke kapasiteten til 14000m³/døgn, men med tiden ble også dette for lite i varme somre.

I 1940 gikk Nøtterøy alene til det skritt å kjøpe Melsom mølle med hus, vannrettigheter og plikter i Akersvann. Samtidig overtok også Nøtterøy en avtaleplikt til formaling for grunneiere til Akersvann for 30 øre pr 100 kg. I 1950 fikk Stokke kommune konsesjon på å ta ut 3000m³/døgn fra Akersvann til eget vannverk. Nøtterøy prøvde å stoppe dette med hensyn til driftvann til mølla, men ble nedstemt. Enden var at Nøtterøy satt med ei mølle som malte nesten gratis, med lite driftsvann, uten mulighet til å øke sitt vannuttak, og med økte driftsutgifter.

Etter hvert kom Nøtterøy overens med grunneierne, men eide fremdeles mølla og grunnen som mølla står på. I 1975 kommer det noen signaler fra Melsom Landbruksskole og det blir enighet med Landbruksskolen ved Fylkeskommunen om riving av den gamle mølla og evt. bevaring av Møllestua og leien for grunnen settes til 1,- kr pr år frem til utløpet av år 1999. Slik ble det, området er pent ryddet og Møllestua er restaurert.

Vannverket ved Akersvannet ruslet og gikk med enkelte stopp og redusert levering på grunn av maskinvanskeligheter og ledningsbrudd fra tid til annen. Hver eneste sommer med vannmangel og vannrasjonering på Nøtterøy og i Tønsberg.

I 1968 overtok Vestfold Interkommunale Vannverk ansvaret for vannforsyningen, og Akersvannverket ble og er fremdeles reservevannverk for regionen.

Foto: Grethe Horn

Strengdalsvannet, et av de få ferskvann på Nøtterøy.

Tjøme kommune med Brøtsø og Hvasser var i særdeleshet en utbygd, bebodd i hovedsak av fiskere og sjøfolk, men også noen få bønder. Ofte hadde sjøfolkene og fiskerne også en liten jordlapp med ei ku eller to.

Tjøme ligger avsondret og tidligere så måtte man bruke båt for å komme dit. Det var snøtt, men folk klarte seg. Tjømlingene fikk nok et eget lynne, stolte og nok noe egenrådige. Og vannforsyning, ja det ordnet hver og en med ved hjelp av et antall brønner og oller. Men tiden og utviklingen gikk og etter hvert kom brua over Vrengen og det ble snakk om fellesvannforsyning. Det ble et kommunalt borehull på Hvasser og et lite på Prestegårdsfeltet. Noen flere private eller private/

Foto: Sandefjordmuseene

Barn i kø for fellesvask under krigen.

kommunale borehull, men fremdeles brønner og oller. Men med brua kom flere til øya, Kirkebygden vokste. Det kom militære og feriegjester kom i mengder. Diskusjonen var igjen oppe i formannskapet, om de skulle få vann fra Nøtterøy eller greie seg selv. Tjøme hadde et tjern eller et lite vann, Kjynna, som kom på tale som vannforsyning, uten at det ble noe av – heldigvis!

Det fortelles at ligningssjef Winsjansen, som nok agiterte litt ivrig for vann fra Nøtterøy,

ganske snart fikk klar beskjed at det var nok brønner og vann på Tjøme for dagens behov og langt inn i fremtiden. Så det fikk være som det var!

En konsulentutredning i 1964 konkluderte dog med at Tjøme hadde små muligheter til å dekke eget vannbehov i fremtiden, og et samarbeide med andre kommuner var løsningen.

I 1967 skulle Nøtterøy legge ny hovedledning sydover, helt til Strengsdal, og med det så kom i 1968 vannledning over Vrengensundet. De som fikk vann var de nord på øya, Kirkebygden og de militære på Mågerø.

Tjøme Sanitetsforenings bygning (1947), som inneholdt bad i kjelleretasjen, kinolokaler, møtelokale for sanitetsforeningen og leilighet for sanitets søstre. Bygningen ble solgt i 1971 til Tjøme kommune og benyttes nå som samfunnshus. Badet er forlengst nedlagt.

Vannet kom via pumpestasjonen ved Akersvann og trykket var bestemt av vannstanden i Teiebassenget – og den kunne være så ymse, særlig på sommertid. Når Nøtterøy var blitt medlem av VIV kom det Farrisvann i Teiebassenget, og med større kapasitet fra pumpestasjonen på Seierstad i Hedrum hjalp det noe. Tjøme var ikke medlem av VIV, og var fremdeles henvist til Nøtterøys velvilje med pris og levering.

Men i 1989 søkte og fikk også Tjøme sitt medlemskap i VIV og kommunen bygget i den forbindelse et basseng på ca 4000m³ like ved kommunens verksted. En pumpestasjon i tilknytning til bassenget sørget for nok trykk sydover øya og også til de høyereliggende boligene. Det var jo også en ny trend på Tjøme å bygge høyt, her hvor man før var vant til å kripe i le bak en knaus for å unngå vinterstormene.

Allerede i 1991 var anlegget ferdig og tjømlingene bestemte sammen med VIV nivået i sitt eget basseng.

Eikern utbyggingen planlagt helt ut til Tjøme.

Ramnes og Våle, nå Re kommune, er to innlandskommuner, iallefall i Vestfoldsammenheng, med jord- og skogbruk som hovednæring.

Krakken - folk og dyr.

Etter hvert er også kommunene, særlig Ramnes, blitt bokommune for mennesker som arbeider i de omliggende byene. Våle har i tillegg fått en god del industri, spesielt er det på tettstedet Revetal det har fått fotfeste, men også andre steder i bygden Dette har vel også ført til press for å ordne sikker og tilstrekkelig kommunal vannforsyning. Gårdsbrukene sørget som før og som på andre steder for sin egen forsyning fra brønner og oller. Når det ble mulig og aktuelt å bore ned i grunnen etter vann var de tidlig ute og den første ble boret så tidlig som i 1939. Etter hvert oppsto et spesielt problem her idet grunnvannet hadde høye innhold av mangan og salt, og noe som er blitt enda mer fokusert på i de senere år, fluor. Årsaken sies å være geologiske forhold etter "Ramnesvulkanens" utbrudd for vel 200 millioner år siden, og med senter omtrent hvor Ramnes kirke er idag. Ramnessletta, som antas å være kraterbunnen er på nesten 20 km², er det synbare merket etter utbruddet. Det er i årene løp foretatt omfattende undersøkelser av alle brønner i aktuelt område og også om dette har påvirket folks helse. Enda en grunn til å skaffe drikkevann fra andre kilder.

*Brønnbefaring med
Lensmann Flåtten
i Ramnes.*

Som sagt var vannforsyningen basert på brønner og oller. I ca 1955 kom Vivestad vannverk, som var privat men ble kommunalt i 1975. Krakken vannverk kom også tidlig, og i forbindelse med byggefelt og sykehjemmet. Brår, Linnestad, Bergsåsen, Valle og sikkert flere kom i rekke og rad. Men i 1977 ble det boret brønner og bygget basseng på Svingningen, der var fluorinnholdet i vannet særlig høyt og da begynte vel diskusjonen om eventuell VIV tilknytning.

Våle har også områder som omfattes av "Ramnessletta" og følgelig noe av de samme problemene men ikke i samme omfatning som er tilfelle i Ramnes. Våle har også vært en kommune med enkel og privat vannforsyning, men etter hvert økte også her behovet med mer utbygging og mer industri. Det første kommunale vannverket i kommunen ble startet så sent som i ca 1960 på Kirkevold og i Almedalen, et boområde hovedsakelig for ansatte på Norcems anlegg på Langøya. Etter hvert ble det flere og flere små vannverk, brønnboringsfirmaene hadde travle dager. Industrien krevde også sitt og enkelte, slik som Prior på Revetal, har et stort forbruk, alt pekte mot et vannforsyningsalternativ fra Farris

Allerede i 1981 kom søknad fra disse kommunene om medlemskap i VIV uten at den ble innvilget. Derimot ble det sagt at de kunne få vann på de øvrige kommunenes andeler og i 1986 ble det bestemt å legge ledning fra en avgrening på VIVs hovedledning nær Jarlsberg kum ved Gullkrona og 1. desember 1988 begynte VIV å levere vann via en ny pumpestasjon på Ås til nytt basseng i Revetal. I 1991 kom så meldingen, Ramnes og Våle er medlemmer av VIV.

Hof kommune er kommunen med mye skog og store mengder vann innen sine grenser, ikke mindre enn to Bergsvann, Vikevann, deler av Hillestadvann og ikke minst deler av Eikeren.

Eikeren er jo den store vannkilden i nordfylket og da er det ikke mer enn naturlig at Hof er medlem av VIV når Eikerenprosjektet begynner å ta form.

Men Hof har hatt vannforsyning lenge før den tid, i alle fall på den tekniske siden. Fra før år 1700 var Eidsfos Jernverk etablert. Forutsetningene for å drive jernverk var malm, trekull og vannkraft. Vannkraften fikk de fra elven mellom Bergsvann og Eikeren. Rundt jernverket vokste det opp et samfunn med noen store og mange små, og de som eide verket på den tid og enten de het Hausmann eller Cappelen, var bereiste mennesker som visste hvordan de ville ha det.

Når vi ser de store verksteder, rekkene av arbeiderboliger, de staselige hovedbygninger og store hageanlegg, så skjønner vi det måtte vann til driften og mennesker, dyr og planter.

At driften fikk sitt vann er sikkert, men hvordan vannforsyning utenom dette var de første år og tiår, det vet vi lite om. Hovedgården med det store hageanlegget som ble bygget i ca 1760 fikk etter hvert sin olle med godt vann i lia vest for gården, vi vet også at det var en olle i lia bak Bråtagate som rant ned til en brønn like ved der hvor kroa er i dag, ellers var det nok her som andre steder, almuen bar sitt vann fra brønner og sjøene. Rør fra olle til brønn ble kjent og brukt etter hvert. Det tids rør var slanke, gjennomborede furustammer, skjøtt sammen med jernringer. Slike rør er funnet blant annet nord for Eidsfoss kirke, og de som hadde ligget i leire var like fine ble det sagt. At det var "innlagt vann" før ca 1850 forteller også bilder og historier om "postkaret" midt på tunet foran hovedgården. Postkaret var en stor "halvskjæring" av tønnestaver og jernbånd. Etter hvert ble det vanligere med føring av vann i rør av jern, verket holdt materialer og arbeiderne gravet på sin fritid. Emil Eriksen født i 1911 forteller at han som liten gutt hadde "jobb" å holde karbidlykten for de som gravde grøfter i mørket. Med tiden ble det mulig, men ikke helt vanlig å løfte vann ved

Vask på et lite barnerom for noen tiår siden.

Flyfoto av Bergsvann.

hjelp av pumper og da ble det innlagt vann i direktørboligene, driftsbestyrerboligen, kontorsjefboligen, noe som nok var fint og rett og riktig etter tidens tanke og skikk. I løpet av år og århundrer ble vann- og vannforsyning et allemannsgode og i dag pumpes det nett og greit vann fra Eikeren til de mange hjem i tettstedet.

Andre tettsteder utenom Eidsfoss var Sundbyfoss og Hof sentrum. Sundbyfoss lå i skrånende terreng og hadde nok rennende vann i bekker og elva tilgjengelig, og her gikk stort sett folk til elva for å vaske og hente sitt vann. Etter krigen kom brønnborere hit til bygda også og allerede i begynnelsen av 1950-tallet ble det bygget et mindre felles vannpumpeanlegg med kapasitet opp mot 50 m³/timen, men i 1975 fikk de også moderne grunnvannspumpeanlegg og eget høydebasseng på 500 m³.

Hof sentrum hadde noe som så betegnende ble kalt Springvannsløkka. Eiendommene der hadde tinglyste vannrettigheter knyttet til seg, rettigheter som er blitt tatt vare på og først løst inn i våre dager. Et utstrakt vann-nett hørte vannkilden Springvannsløkka til, Kopstad hadde vann herfra. Men vanntilsiget minket, det ble kanskje for mange "kunder" og med økt boligbygging ble nok noe av kilden drenert vekk. Det ble rett og slett for lite vann og i forbindelse med bygging av Hof psyk. behandlingshjem i 1976 ble det boret og bygget et nytt stort kommunalt vannverk med eget høydebasseng like nord for kommunesenteret.

Utenom tettstedene i kommunen og på de mange gårdene var det brønner og oller helt til opp mot 1970, hvor borebrønner og hydroforanlegg løste av slitet med pumping og bæring.

Haslestad Bruk en stor og vannkrevende bedrift i Hof, og som har Dokketjern som vannkilde. Bedriften bruker vel ikke så meget vann til driften, men mer til brannvern og vanning av tømmer. En kuriositet er at i nærheten av bruket finnes en "Suezkanal", iallefall på folkemunne. Etter år med oversvømmelse og plager fra elva som kommer fra Vassås, ble det gravet en avlastningskanal, og der er den, Suezkanalen.

*Horten kommune er nå storkommunen
sammensatt av Horten by og Borre kommune
og det krever litt omtanke når vi skal tilbake til
før 1988 hvor de to var selvstendige kommuner
med sin egen administrasjon og styring.*

Borre var kommunen med Borrehaugen og Bastøy, tettstedene Skoppum, Nykirke, Kirkebakken, Baggerød og "byen" Åsgårdstrand som ikke alltid har tilhørt Borre, men har vært egen minikommune inntil den ble innlemmet i Borre i 1965.

Utenom tettstedene var Borre en landkommune med gårder og noen få store "gods", iallefall etter norske mål. Bondegårdene, både de små og store, hadde stort sett sine egne vannforsyninger. Åsgårdstrand hadde minst tre vannverk og store dammer opp på Nygård, ikke langt fra der hvor Geo-senteret er nå. Etter hvert som Nygårdfeltet, nord for Kjærveien, ble bygget ut ble det noen vannverk der også.

Skoppum hadde sitt vannverk med et basseng. Nykirke hadde et vannverk og fikk et noe større like opp i tiden hvor Farrisvannet kom til bygden for øvrig. Tveiten og Rørestrand fikk sitt vann fra en stikkledning fra Borrevannverket. Bastøy hadde fra åpningen av "skolehjemmet for forsømte gutter" for ca 100 år siden, et åpent basseng som samlet regnvann. Bassenget finnes enda, men nå pumpes det grunnvann, hentet langt under havet overflate opp i bassenget. Alt i alt mange vannverk, noen kommunale og flest private. Utenom brønner og oller på gårdene var det grunnvannpumper og trykktanker som var vannverket.

I 1971 søkte de to kommunene Borre og Horten medlemskap i Vestfold interkommunale Vannverk og samtidig dannet de Fellesvannverket Horten/Borre. Når Horten/Borre fikk sitt medlemskap i VIV og da ledningen nærmet seg Horten, fikk Åsgårdstrand en trykkøkingstasjon på Nygård, en avgreining ved Borre Kirke som førte opp til trykkøkingstasjonen Tokerød og derfra til stort moderne høydebaseng på Skottås. Bassenget rommet hele 8000m³. Tveiten og Rørestrand fikk sitt vann fra pumpestasjonen på Baggeød. Året var 1975 og på kort tid hadde nesten hele kommunen kommunal vannforsyning.

*At Horten ble landets marineby sies å være en
tilfeldighet, men med tiden utviklet ladestedet og
byen seg til et planmessig og godt regulert samfunn.*

*Marinen satte nok etter hvert sine spor,
også i vannverk og vannforsyning.*

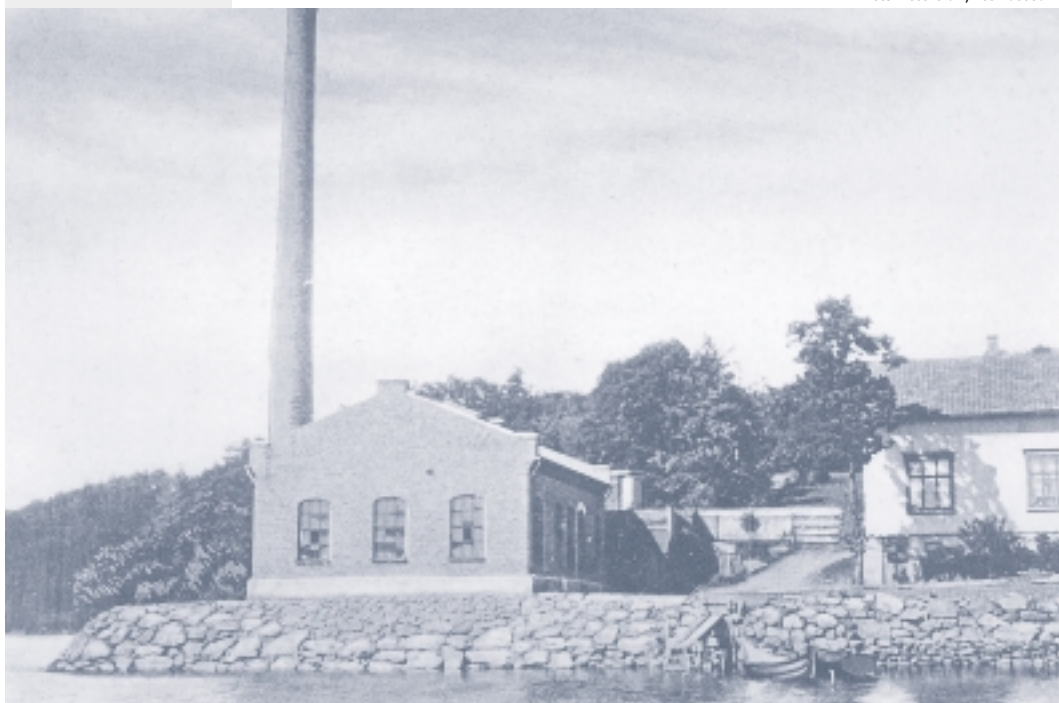

Horten bassenget fra århundreskiftet.

Før ca 1850 hadde Horten vannforsyning fra en olle i Åsen og ellers var det private brønner og oller som var vannforsyning. I en beskrivelse fra 1857 nevnes dog flere brønner som er kommunale, men frem til århundreskiftet var vannforsyningen utilstrekkelig og lite planmessig. Verftet hadde et basseng i Apenesskogen (nordre del av Holtandalen) som byen fikk lov å benytte ned til et visst nivå, da forbeholdt Verftet seg førsteretten for å sikre sitt eget brannvern, dette var i 1881. Byens huseiere fikk på denne tiden også beskjed at forsikringspremiene ville bli vesentlig forhøyet hvis ikke byen ordnet sin vannforsyningen. Det ble med dette, idet Verftet tillot byen å legge en egen brannvannsledning fra bassenget og til byen.

Basseng på Røråsen

I 1899 samlet Handels- og Sjøfartsforeningen seg til en resolusjon til formannskapet, hvor det henstilles til formannskapet å gjøre hva det kunne for å skaffe byen et tilfredsstillende vannverk og et vannforsyningsnett. En komité ble satt ned og en innstilling ble lagt frem i mai 1900, og den 27 mai 1903 vedtok kommunestyret mot 2 stemmer

*Hortens vannverk ved
Borrevannet ca 1910.*

å bygge vannverk. Planene var gjort av stadsingeniøren Georges Vibe og en arbeidskomite ble nedsatt. Planen gikk ut på å bygge basseng på Røreåsen på 92 meters høyde og med pumpeverk på Knudsrød ved Borrevannet. Det var et damp-pumpeverk med to skottekjeler og to dobbeltvirkende pumper som hver leverte 900 liter i minuttet. Sugeledningen var 11" og 40 meter lang. Stigeledningen var 10" og 1750 meter lang. Veggene i bassenget besto av fjell og betong og var delt i to med 4000 m³ i det ene og 2500 m³ i det andre. Fra bassenget gikk to ledninger 10", den ene 534 meter og den andre 978 meter. Ledningsnettet i byen var på 14 200 meter, dimensjon fra 4" til 10". Det ble anlagt 124 stoppeventiler og 136 hydranter. Samtidig ble anlagt 7100 meter kloakkledning. Arbeidet ble påbegynt i 1904 og ferdigstilt i 1914. Dette kostet inklusive kloakkledninger 400 000,- kroner. Et arbeide og en beslutning det står all respekt av.

Rettighetene i Borrevannet var i 1902 på 500 000 m³ og i 1917 ble det øket ytterligere 500.000m³. I 1928 fikk Horten rett til å ta ut ubegrenset vannmengde.

Vannkvaliteten var allikevel så som så, og når krigen kom var den tyske Orts Kommandant meget bekymret for gehalten i stedets drikkevann. Mange alternativer for forbedring ble foreslått, men i 1941 ble installert et steriliseringsapparat, sugeledningen ble forlenget til 150 meter og inntaket flyttet ned til 12 meter mot før 6 meter. Kommunen kjøpte også vel 16 mål rundt vannverket for å sikre området rundt inntaket, og i 1947 er det nevnt at klordosen øket med to og en halv, uten at vannet ble noe bedre. De sakkyndige stemplet vannet som udrikkelig før det ble kokt og Marinen sende sine fartøy til Holmestrand når de skulle fylle vann!

*Pumpestasjon i
Horten ca 1905.*

I 1949 ble det avsatt kr 300 000,- som første avdrag på et nytt renseanlegg, og i 1952 ble det gitt byggeløyve på betingelse at kommunen greide seg med egne materialer og egen arbeidskraft. Anlegget ble bygget i tilknytning til pumpestasjonen og satt i drift 21. juni 1957 og ble da sagt å være Norges mest moderne.

Borrevannet der vi kan se vannverket som en hvit prikk på motsatt bredd.

Vannkvaliteten i Borrevannet endret seg og kapasiteten på vannverket ble for liten.

I 1971 besluttet Horten og Borre å søke tilknytning til VIV. I den sammenheng dannet Horten og Borre i 1972 "Fellesvannverket for Horten og Borre" – hvor retningslinjene for kommunene imellom ble avtalefestet, som f.eks 70 % og 30% deling av rettigheter og eiendommer som er berørt. Når medlemskapet i VIV var et faktum ble en ny ductil hovedledning med diameter 600 mm lagt fra Eik, gjennom Slagendalen og frem til Åsgårdstrand hvor det ble bygget en mindre trykkøkingstasjon for området. Videre ble ledningen lagt til Borre sentrum med avgrening til Skoppum og videre til Baggerød hvor en stor moderne trykkøkingstasjon, som ble styrt fra Larvik, pumpet vannet opp i Røreåsen basseng. Samtidig ble det bygget ett nytt basseng på Røreåsen i tilknytning til det gamle bassenget. Total lagringskapasitet var nå ca 12 000 m³. Pumpestasjonen ble satt i drift 1. oktober 1975.

Skottås bassenget.

I Holmestrand var det mange gode oller – Franzeollen, Fleckollen, Petersollen, Kopstadollen, Høvelmesterollen, samt som nevnt Snurreollen som var søndre bydels vannreservoar med rørledning lagt allerede i 1748.

Fra storbrannen i 1961.

I 1855 ble det lagt ledning fra Rovefjellet og ned Nordre Klev. Regningen for å få benytte Rovevann som vannforsyning var kr 16,- pr år!

Vår kjente Engebret Soot var i sin tid stadskonduktør i Holmestrand. En kveld i 1884 brøt det ut en stor brann i byen. Soot deltok i en konsert den kvelden og da alarmen gikk sies det at han bestemt satte sitt instrumentet fra seg, bega seg straks til sitt kontor og fikk på sin brandsjef-uniform. Det sies at brannfolkene tømte svære vannmengder over bygningene, ergo var det nok vann i byen under fjellet. Oller var der nok av, oller som var i bruk helt frem til 1907. Mesteparten av vannet kom – som det står skrevet et sted – fra Snurrebekken. *«Hos Peder Hansen fra et Kildevæld alltid med Overflod af Vand, selv om Sommeren med stor Tørke og om Vinteren med sterk Frost forminskes intet.»*

Århundreskiftet i Holmestrand bragte krav om bedre og sikrere vannforsyning, og da ble det bygget 2 bassenger i tilknytning til Roveolla. Men som alltid og som i de fleste byer tok befolkningstilvekst og industri igjen vannverksutbyggingen. Bare Nordisk Aluminium alene hadde et vannbehov på 500 000 m³/år. Forholdene ble naturlig nok verre år for år. I 1917 ble bassengenes volum utvidet til hele 47 000m³, og i 1920 kom teknikken til hjelp, idet man ved hjelp av nyinnkjøpt petroleumsmotor kunne pumpe vann fra en bekk på Gjøklep i Botne til bassenget gjennom en 700 meter lang ledning.

Orebergvannet som ny vannkilde

Allerede i 1916 ble det fremmet forslag om å benytte Orebergvann til vannforsyning, men dessverre viste beregningene at prosjektet ville koste bortimot 500 000,- kr og det ble med det. Men omsider og i 1949 kom vedtaket om å bygge ut Orebergvann som ny vannkilde. Arbeidet startet omgående og det ble mange videverdigheter i et vanskelig terreng. Etter nær to års byggetid og i juni i 1950 åpnet et stolt ordfører Karl Andersen kranen. Orebergvann var beregnet og ment som eksklusiv vannkilde for Holmestrand by, men det ble allikevel gjort noen få anboringer på ledningen gjennom Botne. Orebergvann lå på 174 meter over havet, var rent og klart og ble aldri klore.

Sollivann nord for Gullaug var kilde for Botne. Sukkevann ble også pumpet til bassenget på Solli etter at det ble bygget i 1985. Vannet ble her filtrert gjennom et sandfilter, men kvaliteten var og ble dårlig. I 1963 ble vannverket ved Korssjø bygget, egentlig som vannforsyning til Botne. Men hvis det var behov skulle også vann leveres til Holmestrand by. Dette var det en del motstand mot, idet Holmestrand helst ville ha sitt Orebergvann ublandet! Det ble endog kjøpt inn en litt kostbar og spesiell ventil som bare skulle slippe Korssjøvann inn i byens nett når det virkelig var behov. I 1964 ble kommunene Botne og Holmestrand slått sammen til en kommune Holmestrand og etter dette ble denne spesielle ventilen historie.

I 1979 ble det bygget et mindre basseng på 500 m³ på Solumåsen. Dette bassenget skulle hovedsakelig dekke behovet for brannvann syd i kommunen. I 1998 ble det bygget nytt høydebasseng med 2 kammer ved Daledammen, 89 meter over havet, og dermed var de gamle åpne bassengen overflødige.

Endelig løsning i 1999

Smørstein som ligger nord i Holmestrand hadde et andelsvannverk som pumpet vannet opp i en åpen dam. I 1969 ble vannverket overtatt av kommunen, men det var mange problemer. I tørre somre var det ikke vann, det var bakterier og det var påvirkning av dyr og ferdsl. Det ble i 1979-1980 gjort noen forsøk på å bore etter vann uten at det lyktes. Endelig løsning ble det i 1999 med overføringsledning og pumping til nytt basseng ved siden av den gamle dammen.

I 1995 sa kommunen seg enig i VIV's utbyggingsplaner for Eikeren, og begynte innbetaling til dette fondet.

Holmestrand kommune ble i 1999 koblet opp til Vestfold Interkommunale Vannverk, VIV, og får nå drikkevann fra Farris. Inntil VIV er ferdig med utbyggingen av sitt anlegg frem til Eikern vil Holmestrand fortsatt ha Korsjø som mulig suppleringskilde.

*Håndpumping ved
slukking av brannen
på "Gran" ca 1935.*

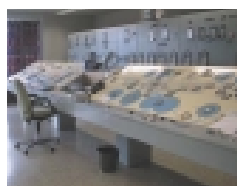
*For nær femti år siden, i desember 1953
ble det fremlagt et forslag om en felles
vannforsyning med Farris som vannkilde.
Etter nødvendige forhandlinger og
nøye planlegging sto vannverket,
slik vi kjenner det i dag, ferdig i 1968.*

VIVs hovedstasjon
på Seierstad.

Vannverket betjener store deler av Vestfold fylke, og holder høy kvalitet på vannet som blir levert. Det legges stor vekt på kvalitets-sikring gjennom daglige laboratorierutiner.

Vannforbruk

VIV kontrollrom.

De kommuner som opprinnelig dannet Vestfold Interkommunale Vannverk (VIV), var Sandefjord, Nøtterøy, (Tjøme), Sem og Tønsberg. Etter at vannverket hadde vært i drift i noen år, har flere andre kommuner søkt om medlemsskap og fått det, nemlig først Stokke, så Horten og Borre, og senere Våle og Ramnes.

VIV pumpehall.

Medlemskommunene hadde et samlet folketall på 130.000. Dette tilsvarer 65% av Vestfolds befolkning. Det regnes med at antall forbrukere som får vann fra VIV, ligger på ca 117.000. I 2000 var VIV's vannforbruk ca 23 mill m³, og det midlere døgnforbruk ca 63000 m³. Med et forbrukerantall på 117.000, gir dette 490 liter pr. person pr. døgn i middel. Maksimalt døgnforbruk hittil har vært på 120.000 m³, altså omkring 1025 liter pr person pr døgn. VIV leverer vannet engros gjennom hovedmålere til de enkelte medlemskommuner. Disse sørger så for den videre leveranse til sine abonnenter.

Vannkilden

Farris ved Larvik.

På et tidlig stadium ble en rekke vannkilder undersøkt med hensyn til kapasitet, kvalitet og økonomi. Kvalitetsmessig var det to vannkilder som skilte seg klart ut som de beste, nemlig Farris og Eikeren. Begge har også stor kapasitet, men Farrisalternativet var langt billigere. Alle momenter tatt i betraktning, skilte Farris seg klart ut som den gunstigste vannkilde. (Farris er også vannkilde for Larvik og Porsgrunn kommuner). Farris har et areal på 22 km² og en største dybde på 130 m. Laveste regulerte vannstand ligger på kote 20 og høyeste vel 3 m høyere. Nedbørsfeltet er på ca 480 km² og det midlere tilløp sannsynligvis noe over 900.000 m³ pr døgn. Det er forholdsvis lite dyrket mark og bebyggelse innenfor feltet. Farris er en meget bra vannkilde, både i bakteriologisk- og fysikalsk/kjemisk henseende.

Det gjøres daglig utvalgte analyser av råvann og rentvann. De bakteriologiske analyser viser at råvannet forholdsvis sjelden inneholder uønskede bakterier. Vannet er næringsfattig og gir dårlige betingelser for algevekst. Oksygeninnholdet er høyt gjennom hele året. Vannet tas inn på 40 meters dyp, og her er vannkvaliteten meget stabil året igjennom. Temperaturen f.eks. varierer bare noen få grader fra 2,5 til 6. Grenseverdiene for noen andre parametre sier også sitt om råvannet: pH: 6,1 – 6,5, fargetall: 25-30, turbiditet: 0,2 – 0,4. Jern og manganinnholdet er lavt.

Vannledningsnett.

Eikernutbyggingen

Hovedbegrunnelsen for å gå igang med et Eikerenprosjekt er sikkerheten i vannforsyningen i Vestfold. En god reservekilde kan også benyttes under normale driftsforhold for å dekke forbrukstopper. VIV

Eikern – en god og ny vannkilde for Vestfold.

har behov for reservekilde ved planlagte arbeider på hovedledningsnett og ved plutselige uhell. Den mest vanlige type uhell er rørlekkasje og rørbrudd. Andre problemer som kan oppstå kan være forhold med vannkilden og vanninntaket, tunnelras, krafttilførsel og pumpeproblemer.

Svising i nytt røranlegg.

Folkehelseinstituttet uttaler at den største helserisiko ved vannforsyningen i Norge idag er bortfall/fravær av vann, da all transport av fekalier, rengjøring og hygiene er basert på bruk av vann. Mangel på vann aksepteres ikke, og tomme vannledninger kan i tillegg suge inn kloakk og spre sykdom.

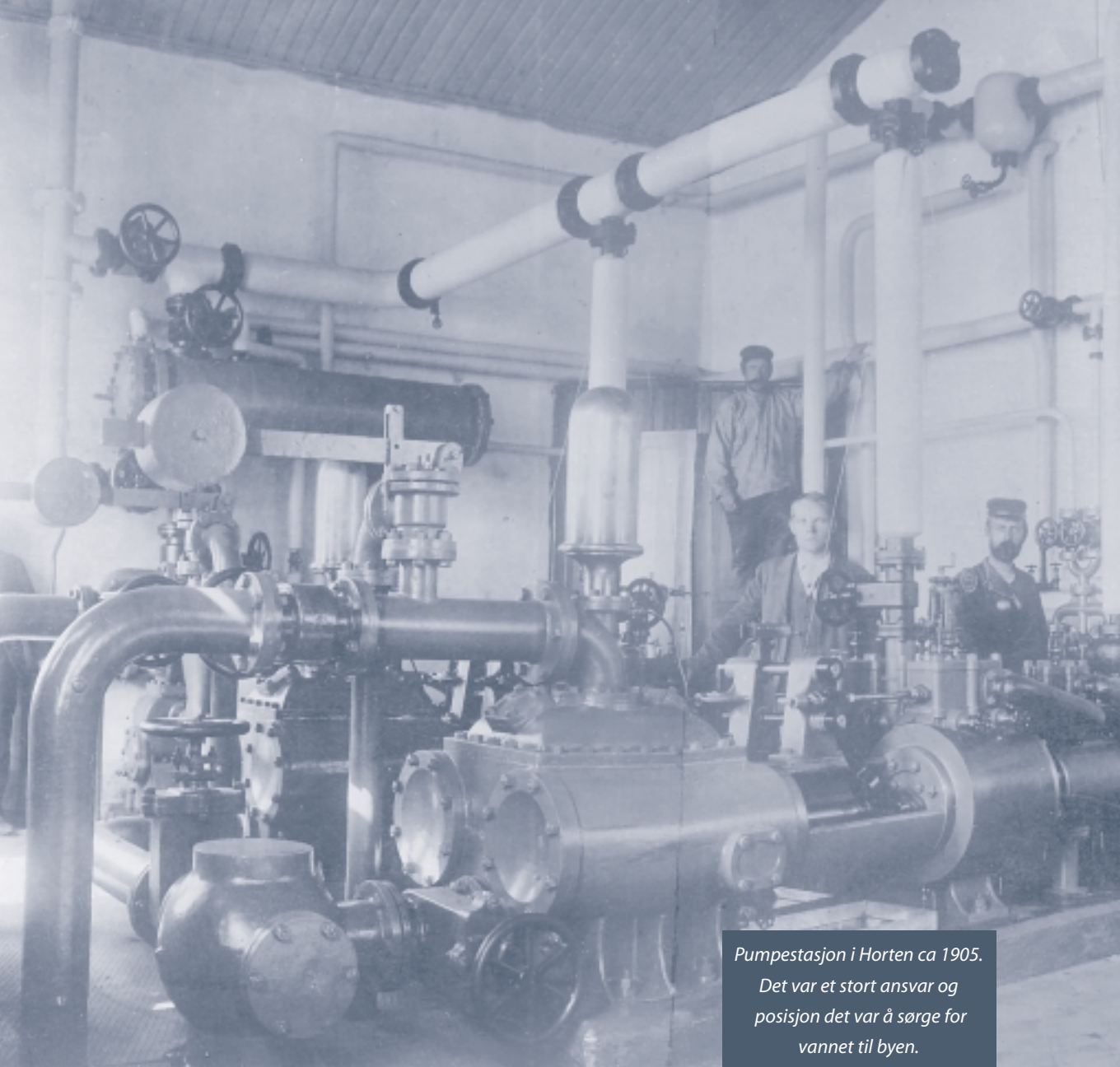
Dagens reservekilde Akersvannet har ikke nødvendig råvannskvalitet i sommerhalvåret (juni/juli – sept/okt) til å forsyne medlemskommunene med reservevann i tilstrekkelig mengde med ønsket kvalitet.

Fylkestinget har i vedtak 02.04.90 vedtatt en fylkesdelsplan for vannforsyning for Vestfold der det blant annet heter at "Farris og Eikeren vurderes som de beste kilder i fylket og bør velges som hovedkilder". VIV har fått i oppdrag å følge opp fylkestingets vedtak og har vedtatt en målsetting om å legge vannledningen frem til Eikeren.

Anlegget er planlagt ferdig i 2004. Og da er Vestfold fylke sikret vannforsyning av god kvalitet og med høy sikkerhet i overskuelig fremtid!

Store rørsystem ved Eikern-utbyggingen.

*Pumpestasjon i Horten ca 1905.
Det var et stort ansvar og
posisjon det var å sørge for
vannet til byen.*

*Vannpost fra århundreskiftet,
Fjellveien i Sandefjord.
Det var spesielt kvinnene som
måtte gjøre den tunge jobben
med å hente vann og vaske klær.*

w w w . v i v . n o

Vestfolds vannverks historie

Vestfold Interkommunale Vannverk

Seierstad, 3270 Larvik

Tlf: 33 11 03 00 - Fax: 33 11 15 29